

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШДА МЕЪЁРИЙ ХУЖЖАТЛАРНИНГ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАГИ ЎРНИ

Бадалов Номоз Журабоевич

Жиззах политехника институти, доцент

Телефон рақам: +998903110662; gmail: nomozbadalov@gmail.com

Шомуродов Маткарим Рашид Ўғли

Жиззах политехника институти, Талаба

Телефон рақам: +998975105143; gmail: matkarimshomurodov@gmail.com

Аннотация:

Сертификатлаштириш жараёнида меъёрий хужжатлар — яъни стандартлар, техник регламентлар, қоидалар ва услубий йўриқномалар — асосий ҳуқуқий ва техник база сифатида хизмат қилади. Ушбу хужжатлар маҳсулот ёки хизматнинг сифати, хавфсизлиги ва экологик талабларга мувофиқлигини белгилайди. Ишлаб чиқариш жараёнида мазкур меъёрий хужжатлар технологияларни тўғри йўлга қўйиш, хомашё ва тайёр маҳсулотга қўйиладиган талабларни аниқлаш, синов усуллари танлаш ва ички назорат тизимини жорий этишда муҳим аҳамиятга эга. Меъёрий хужжатларга таянилмаган ҳолда амалга оширилган ишлаб чиқариш жараёнлари маҳсулотнинг сертификат олишига тўсқинлик қилади. Ушбу аннотацияда меъёрий хужжатларнинг ишлаб чиқаришдаги роли, уларнинг турлари ҳамда сертификатлаштириш жараёнидаги аҳамияти ёритиб берилади.

Калит сўз: меъёрий хужжатлар, стандартлар, техник регламент, ишлаб чиқариш, сифат, мувофиқлик, синов.

Сертификатлаштиришнинг меъёрий хужжатлар билан таъминланиши. Сертификатлаштиришда назорат қилинувчи маҳсулотга талаблар ҳамда синовлар назоратини ўтказиш стандартларда ёки бошқа техникавий хужжатларда белгиланади. Сертификатлаштиришда қўлланиладиган стандартларга алоҳида талаблар қўйилади. Сертификатлаштиришда назорат

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

остиға олинувчи буюмлар тавсифи учун уларнинг миқдорий қийматлари ва ўлчаш усуллари ҳамда маркировка ва сақлашга талаблари бўлиши керак. Агар буюмнинг энг кўп сақланиш муддати қайд этилган бўлса, бу муддат тугаши билан у яна синовдан ўтказилади. Одатда сертификатлаштиришнинг миллий тизими миллий стандартларга асосланган бўлади, айрим ҳолларда мамлакатлар тўғридан-тўғри халқаро стандартларни ишлатиши ҳам мумкин, бунга яққол мисол тарикасида электр-рўзғор асбоблари ҳавфсизлиги бўйича МЭК стандартларини кўрсатиш мумкин [1].

Шубҳасиз, халқаро тизимларда ва битимларда сертификатлаштириш халқаро стандартлар ёки бошқа техникавий иш тартиби асосида ўтказилади. Шунини қайд этиш керакки, бундай стандартларни ишлаб чиқишда асос қилиб, бирор мамлакатнинг миллий стандарти олинади, бу эса ўз навбатида, ўша мамлакатга нисбатан маълум қулайликлар яратади [2].

Сертификатлаштирилувчи маҳсулот ишлаб чиқариш шароитларини текшириш. Учинчи томон тарафидан сертификатлаштирилиши мўлжалланган маҳсулотнинг ишлаб чиқариш шароитларини текширишни ёки тайёрловчига берилган ҳуқуқ доирасида сертификатлаштирилган маҳсулот ишлаб чиқарилишини амалда, деярли ҳамма сертификатлаштириш тизимларида кўзда тутилади. Бу, ўз навбатида сертификатлаштиришдаги текширилаётган маҳсулотнинг сифатини турғунланишига, уларга бўлган талабларни доимо риоя қилинишига олиб келади. Ҳар бир буюртмачи маҳсулот ишлаб чиқарилиши билан танишиш ҳуқуқига эга. Даставвал уларни талаб қилинадиган сифатнинг таъминланиши қандай амалга оширилиши қизиқтиради. Агар фақат корхонани сертификатлаштириш керак бўлса, бунда сертификатлаштирилувчи маҳсулотни аниқ меъёрий техник-ҳужжатлар мувофиқлигига синовлари учинчи томон тарафидан бажарилмайди, демак маҳсулот учун сертификат берилмайди. Лекин, бу синовларни сертификатлаштириш доирасида бўлмаган ҳолда, истеъмолчи томонидан бажарилиши мумкин. Биринчи йўналиш ИСО томонидан тавсия этилувчи сертификатлаштиришнинг 5-тизимига, иккинчиси эса 6-тизимга мос келади. Иккала йўналиш ҳам корхонанинг сертификатлаштирилган маҳсулот шароитини текширишдан, даставвал назоратнинг мавжудлиги ва

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

ушбу маҳсулотнинг сифатини таъминловчи тизимнинг самарадорлигини баҳолашдан иборат. У ёки бу тизимни қўлланилиши маҳсулот хусусиятларига, истеъмолчининг хоҳишига ва қатор бошқа омилларга боғлиқ [3].

Сертификатлаштириш синовларини ўтказиш ва аккредитлаш учун даъвогар бўлувчи лабораторияларга муайян талаблар қўйилади ва уларнинг бажарилиши сертификатлаштириш идоралари томонидан назорат қилинади. Шундай талаблар қаторига қуйидагилар киради, ходимларнинг назарий тайёргарлиги ва амалий ишдаги техникавий лаёқатлилиги, синов ўтказиш асбоб-ускуналарининг мавжудлиги, ўлчаш ва бошқа воситаларни аккредитлаш ҳуқуқини олиш учун керакли текширув синовларини тўғри ўтказишда моддий-техникавий таъминотининг етарли эканлиги, сертификатлаштириш тавсифлари бўйича ҳар бир аниқлаш учун текширилаётган синов услубларини тўла тадбиқ қилиш ва бунинг натижасида синов якунлари қайтарувчанлиги ва ҳаққонийлигини таъминлашлиги, лабораторияни аниқ ва ташкилий ҳақ-ҳуқуқий ўрни бўлиб, маҳсулот ишлаб чиқарувчидан мустақил ҳамда тижорат ёки бошқа мажбуриятларда бўлмаган синовларнинг ҳаққонийлигига таъсир ўтказа олмайдиган бўлишлиги, синовларни ўтказишда тизим сифатини таъминланилишини мавжудлиги.

Лабораторияни аккредитлаш учун қуйидагилар лозим аккредитлаш учун даъвогар бўлган синов лабораториясининг талабномасини тақдим этиш ва кўриб чиқиш, тақдим этилган аккредитланиш ҳужжатларининг экспертизаси, аккредитланувчи лабораторияни текшириш бўйича комиссия тайинлаш ва уни ўтказиш муддатини аниқлаш, аккредитланувчи лабораторияни жойида аттестатлаш, лабораторияни аккредитланганлиги ҳақида қарор қабул қилиш, лабораторияни аккредитланганлиги ҳақидаги аттестатни расмийлаштириш, рўйхатдан ўтказиш ва уни топшириш.

Аккредитланган лабораторияларда сақланадиган ҳужжатлар қуйидагилардан иборат бўлиши керак ҳуқуқий ҳужжатлар аккредитланган синов лабораторияси ҳақидаги низом, синов лабораториясининг паспорти, аккредитланганлиги ҳақидаги аттестат [4].

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

Ташкилий-услубий ҳужжатлар О'zMSt5.3 "Сертификатлаштириш миллий тизими. Синов лабораторияларини аккредитлаш. Асосий қоидалар. ИСО, ИСО/МЭК Ҳужжатлари, EN-45000 рақамли, N-серияли аккредитлашнинг ташкилий ва услубий масалаларини режалаштирувчи стандартлар. Текширилувчи маҳсулотга оид меъёрий ҳужжатлар. Тизимнинг сифатини таъминловчи ҳужжатлар, Сифат бўйича қўлланма ва процедура ҳужжатлари. Синаш ва ўлчаш асбоб-ускунага доир ҳужжатлар асбоб-ускуналарни қайд этилган ҳамда қуйидаги маълумотларни ўз ичига олувчи ҳужжатлар, асбоб-ускуна номи ва унинг тури, корхона-тайёрловчи, корхона ва инвентар рақами, асбоб-ускуна ишлаб чиқилган, олинган ва ишга тушган вақти, сотиб олингандаги ҳолати, бузилганлиги, таъмири, техника кўриги ҳақидаги маълумотлар, аттестатлаш ва текшириш ҳақидаги маълумотлар, текширилувчи асбоб-ускуна ва ўлчаш воситаларининг ишлашидаги ва техникавий хизмат кўрсатиш ҳақидаги ҳужжатлар, Ҳар бир алоҳида синалувчи асбоб-ускуна ва ўлчаш воситалари учун паспорт, ўлчаш воситаларида текширув ўтказиш услублари, ҳамда текширилувчи асбоб-ускунани аттестатлаш режаси ва услублари, аттестатлаш тартиби ва ностандарт синаш ва ўлчаш услубларини тасдиқлаш, ўлчаш воситаларини текширишни ҳисобга оладиган ва синалаётган асбоб-ускунанинг аттестатлаш ҳақидаги ҳужжатлар: синалувчи асбоб-ускунанинг ва ўлчаш воситаларини текшириш графиги, О'zMSt 5.0 да қўлланиш соҳаси, меъёрий ҳужжатларга илова, сертификатлаштиришда ишлатиладиган асосий атамалар, умумий қоидалар, сертификатлаштириш миллий тизимининг ташкилий тузилиши ва вазифалари, синов ва сертификатлаштириш соҳалари бўйича халқаро ҳамкорлик каби масалалар ёритилган ҳужжатлар. Лаборатория ходимлари ҳақидаги ҳужжатлар, лабораторияда ишлайдиганларнинг шахсий варақалари. мансабий йўриқномалари, лаборатория ходимларининг аттестатлаш ҳақидаги материаллар. Синалувчи буюм намунасининг ҳужжатлари синалувчи буюмларни паспорти, ишлатиш бўйича қўлланма ва техникавий тавсифи буларнинг ичида йўриқномалар буюмларнинг намуналарини белгилаш тартиби, намуналарни қабул қилишда уларнинг тўлалигини ва ишга лаёқатлилигини текшириш тартиби буюм намуналари

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

учун ҳужжатларнинг тўлалигига талаблар, намуналарнинг сақланишини таъминлайдиган тартиби, буюртмачига буюм намуналарини қайтариш тартиби. Синовлар ўтказиш маълумотларини рўйхатлаш тартиби учун ҳужжатлар синовларни ўтказиш, режаси ва услуби, маълумотларни ҳисоблаш тартибини ўз ичига олувчи ҳужжатлар, ишчи журналлар, синовлар ва ўлчашларнинг натижаларини ўз ичига олувчи, ишчи қайд дафтарлар, синовлар баённомаси, ўтказилган синовлар ҳақидаги ҳисобот. Хоналардаги шароитни сақлаш бўйича ҳужжатлар, ишлаб чиқариш хоналаридаги тегишли тартибни таъминлаш бўйича йўриқномалар, хоналардаги ҳолатни назорат қилувчи дафтар, қайд дафтари, асбоб-ускунанинг ишлашидаги ҳужжатлар, хоналар ичидаги муҳитнинг керакли шароитини назорат қилувчи ва таъминловчи асбоб-ускунанинг ишлашидаги ҳужжатлар. Архив бўйича ҳужжатлар архив тармоғидаги ушбу ўлчашлар ва синовлар маълумоти, ишчи қайд дафтарларини, маълумотларнинг ҳисоб-китоби, ҳисоботлар, намуналар ҳақидаги ҳужжатлар ва бошқаларни юритиш тартиби ҳақидаги йўриқномалари.

ХОРИЖИЙ МАНБАЛАР

1. O'g B. O. N. et al. The role of quality management system in increasing product quality in enterprises //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2021. – Т. 2. – №. 12. – С. 228-233.
2. Jo'raboyevich B. N. Role of comparison, calibration and metrological certification in enterprises //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 10. – С. 168-175.
3. Jo'raboevich B. N. QUALITY EXPORT PRODUCTS IN ENTERPRISES GENERAL AND SPECIAL IN PRODUCTION IMPORTANCE OF REGULATIONS //ResearchJet Journal of Analysis and Inventions. – 2022. – Т. 3. – №. 6. – С. 1-7.
4. Badalov U. N. THE ESSENCE OF TYPES OF TESTS IN IMPROVING PRODUCT QUALITY, THE IMPORTANCE OF THE LEVEL OF PRODUCT QUALITY //Экономика и социум. – 2024. – №. 2 (117)-1. – С. 143-146.